

Historieglimt 177

Lillebykiosken

Mange av dem som vokste opp på Lademoen i etterkrigstiden får stjerner i øynene nå Lillebykiosken blir nevnt. Der var et eventyr av godterier. Selv om de færreste hadde penger til å kjøpe så mye av det de hadde lyst på, så hadde de noen mynter som var nok til å få tak i noen av herlighetene. En tidligere elev på Lilleby forteller de ikke fikk gå ut fra skolegården i frikvarterene så de kunne ikke gå til Lillebykiosken da. Om ettermiddagene derimot satte ofte venninnegjengen kursen dit. Favoritten var «salte padder». Hun forteller at innehaveren var en hyggelig dame med orden i sakene. Når vi her skal skrive om en kiosk, bør vi vel se litt på ordet kiosk som ikke lyder helt norsk. Kiosk er et tyrkisk ord som betyr hagetelt. Opprinnelig var det betegnelsen på et telttak på tynne stenger som skulle skjerme mot den brennende sola. Det utviklet seg til et lette lysthus eller små paviljonger i hagene, runde eller firkantede. Ordet ble tatt i bruk i London om små buer for utsalg av aviser og blader; etter hvert også av tobakk og drops og andre lette varer.

Lillebykiosken. Foto: Sporveishistorisk forening, Trondheim.

Norge fikk sin egen kioskkultur sist på 1800-tallet. I 1894 hadde Bertrand Narvesen skaffet seg kiosker på ni jernbanestasjoner i Norge og i 1896 overtok han fem bykiosker i Christiania. Kioskeventyret var i gang. Også Trondhjem fikk sine kiosker. De dukket frem på gatehjørnene og ved jernbanestasjonen og ble kjente blikkefang i bybildet. Narvesen utviklet ved hjelp av arkitekter sine

karakteristiske små bygg. Folk lærte å sette pris på kiosken. Den ble et sosialt møtepunkt selv om handelen oftest gikk gjennom et lite vindu. Mange hang rundt kiosken og pratet med venner. Etter hvert fikk vi kiosker som var større, og slapp kundene inn. Den ble mer av et treffsted. Lillebykiosken kan stå som et godt eksempel på den trondhjemske kioskkultur som spilte en viktig rolle i etterkrigstiden. I dag er den typiske kiosk en liten butikk for aviser, blader, iskrem, godterier, tobakk og mye annet. De ligger i vanlige butikklokaler eller inne i kjøpesentre.

Lillebykiosken ble til og eksisterte i mange, mange år takket være en dame som bydelen bør huske. Hun bodde på Voldsminde og var en av bydelens egne. Hun kan gjerne kalles en hverdagens heltinne som fortjener en omtale. Det var Åsbjørg Roll Olsen. Hun giftet seg i 1944 med Øyvind Roll Olsen fra Lademoen. Han bygget selve kiosken med tanke på å brødfø familien. De hadde fått en datter det samme året som de giftet seg. I juni 1945 fikk de en sønn. Så brøt ulykkene inn over den lille familien. I november måned 1946 døde den lille sønnen. Øyvind Roll Olsen døde i januar 1947. Da datteren fikk tuberkulose og måtte innlegges på sanatorium i Verdal, ville vel de fleste gitt opp og overgitt seg til sorgen. Det gjorde ikke Åsbjørg.

Midt i sorgen åpnet hun Lillebykiosken. Mange var interessert i å overta den, men hun stod på tross manglende midler. Takket være fru Linn som hadde handelsbrev, kunne hun drive kiosken. Om kveldene tjente hun penger ved å vaske for folk. Hun pendlet til Verdal for å besøke datteren. Om dagene drev hun kiosken og gikk dessuten om kveldene på handelsskole for å få handelsbrev. Utrolig nok greide hun brasene og fikk kiosken til å gå. Viktig var det at trikkens endestasjon lå ved Lillebykiosken. Mange passasjerer på trikken stakk gjerne innom kiosken enten før eller etter trikketuren for å kjøpe litt snop eller tobakk eller kanskje litt frukt. En avgang med trikken, klokken 1620, var særlig populær. Den ble kalt Nidarekspressen fordi mange arbeidere fra Nidar med sjokoladeduft i klærne brukte den! Det ble sagt at Åsbjørg fikk mange «friere» blant trikkebetjeningen, men hun forble trofast mot kiosken.

Da trikken ble nedlagt, sviktet noe av kundegrunnet og omsetningen gikk ned. Etter Åsbjørgs tid forsøkte flere å drive dagligvarehandel eller gatekjøkken der. 8. juli 1994 er Kjell Tore Johansen registrert som eier. Den 20. februar 1995 registrerte Rojchana Luangon sin «Lillebykiosken dagligvarer» og drev den i noen år. Den 1. november 2007 registrerte Mohammed Mohammedpour sitt gatekjøkken med navnet Iris Mat som et enkeltmannsforetak. Det gikk slik noen år, men så var det slutt og huset ble stående tomt og senere revet. Kiosken fikk en nekrolog 4. oktober 2010 på bloggen til G.O.D.S. (Gode Ord Dør sist). Der heter det: *«Plutselig var Lillebykiosken borte. Det er trist selv om det ikke har vært oppegående drift der etter at Matute serverte oss herlige chilenske hamburgere. Minnene om turtle klistremerker, kruttyggiser og 25 øres Digg lever fortsatt. For ikke å snakke om*

de gangene man kom fra tannlegen og hadde halv pris på solsmeltet sjokolade». Mange har liknende minner.

Mange lamonitter savner Lillebykiosken som ofte var en daglig glede å besøke i et eller annet ærend. I det nye livsmønsteret var det likevel ikke plass for en slik institusjon ute i gatene, men kiosken i nye former møter vi daglig mange steder. I dag har vi flere kjeder av kiosker. 7-Eleven på Rosendal ligger i rimelig avstand fra Lillebykiosken. Ellers er det 7-Eleven-kiosker på St. Olav og på Elgeseter og andre steder. Narvesen er på Ladetorget, i Søndre gate, Leuthenhaven, Trondheim S og i Byhaven. Mix har vi blant annet på Solsiden. Ellers er det en rekke andre kiosker også i vår bydel. Kiosken blir ikke borte med det første.